

**Południowy Kaukaz.
Nowe realia**

**Южный Кавказ.
Новые реалии**

**Southern Caucasus.
A new reality**

Abchazja i Osetia Południowa na drodze ku niepodległości

W 1810 roku Abchazja dobrowolnie weszła w skład Imperium Rosyjskiego jako samodzielne, niezależne od Gruzji księstwo. Po tym jak w wyniku wojen kaukaskich drugiej połowy XIX wieku część rdzennej ludności opuściła Abchazję, jej terytorium stało się atrakcyjne dla ekspansji gruzińskiej. Działania nacjonalistycznych kręgów Gruzji, prowadzące do ustanowienia kontroli nad Abchazją, wzmogły się po rozpadzie Imperium Rosyjskiego. W maju 1918 r. nowo utworzona Gruzjińska Republika Demokratyczna wspierana przez niemieckie wojska okupowała i anektowała Abchazję.

Z nadejściem władzy radzieckiej 31 marca 1921 roku proklamowano Abchaską Socjalistyczną Republikę Radziecką. Dwa miesiące później nowe władze Gruzji uznały jej niepodległość.

Abchaska Socjalistyczna Republika Radziecka na prawach suwerennego państwa brała udział w stworzeniu Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, a w grudniu 1922 roku jej przedstawiciel podpisał Porozumienie o utworzeniu ZSRR.

Od lutego 1922 roku do lutego 1931 roku Abchaska Socjalistyczna Republika Radziecka była połączona na jednakowych zasadach z Gruzjińską SSR we wspólne państwo i nazywano ją «Umowną Abchaską SSR». Jednak w lutym 1931 roku, wbrew woli abchaskiego ludu, dekretem Stalina Umowna Abchaska SSR została przekształcona w autonomiczną republikę i włączona do Gruzjińskiej SSR. Podeptanie suwerennych praw Abchazji, zniesienie jej statusu do poziomu autonomii w składzie Gruzji doprowadziły do narodowego buntu, ludowego zgromadzenia, które wyraziło zdecydowany sprzeciw wobec takiego rozwiązania.

W 1937 roku rozpoczął się jeden z najmroczniejszych okresów w najnowszej historii Abchazji. Z inicjatywy Ławrientija Berii na republikę spadł terror i represje, których celem miało być zniszczenie elity politycznej i intelektualnej narodu abchaskiego. Polityka gruzinizacji odbywała się na drodze siłowej: pismo

abchaskie dostosowywano do zasad pisowni gruzińskiej, rdzenne nazwy abchaskie zastępowano gruzińskimi, w szkołach nauka odbywała się po gruzińsku, Abchazom zakazywano nazywać się narodem, skutecznie prowadzono politykę przemieszczającą, mającą na celu złamanie etnodemograficznej struktury ludności. W okresie od 1937 do 1953 roku z Gruzji do Abchazji przesiedlono kilkadziesiąt tysięcy Gruzinów, przez co znacznie zwiększył się ich udział w składzie ludności Abchazji. Abchazowie mieli trudności ze zrobieniem kariery, jeżeli nie zmienili swoich nazwisk na modłę gruzińską.

W ten sam sposób rozgrywała się sytuacja wokół Osetii. W 1774 roku naród osetyjski ze wszystkimi swoimi ziemiami dobrowolnie wszedł w poddaństwo Imperium Rosyjskiego, a w 1843 roku z południowej części Osetii utworzono Obwód Osetyjski w składzie Guberni tyfliskiej, który włączono do administracyjno-terytorialnego systemu Rosji.

Po rozpadzie Imperium Rosyjskiego w 1917 roku, w odpowiedzi na osetyjskie pragnienie pozostania w składzie Rosji, kierownictwo Gruzji dokonało próby siłowego przyłączenia południowej części Osetii. W 1920 roku uległa ona zbrojonej agresji, której towarzyszyły najokrutniejsze represje i ludobójstwo (około 20 tys. ludzi zginęło, ponad 50 tysięcy wygnano przez łańcuch górski Kaukazu na północ). W okresie radzieckim Osetyjczycy byli poddawani tym samym wyżej opisanym prześladowaniom i dyskryminacji, co Abchazi.

Po powstaniu ZSRR Południową Osetię włączono w skład Gruzji jako Południowoosetyjski Obwód Autonomiczny, a Północną - w skład Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Radzieckiej.

W okresie rozpadu Związku Radzieckiego ówczesny prezydent Gruzji Zwiad Gamsachurdia obrął kurs na stworzenie narodowego unitarnego państwa. Pod hasłem «Gruzja - dla Gruzinów» oświadczył: «Powinniśmy deportować Osetyjczyków do Rosji, powinniśmy podzielić terytorium Abchazji, powinniśmy anulować

autonomię Adżarii, na terytorium Gruzji nie powinno być autonomii, panować powinna tytułowa nacja».

17 marca 1991 roku Osetia Południowa wzięła udział w referendum o przyszłości ZSRR, w którym 98% ludności opowiedziało się za zachowaniem Związku. Naczelna Rada Gruzińskiej SSR zakazała przeprowadzenia referendum na terytorium Gruzji i tym samym znów naruszyła obowiązujące wtedy prawa. Po rozpadzie ZSRR ludność Osetii Południowej podczas referendum w dniu 19 stycznia 1992 roku praktycznie jednogłośnie opowiedziała się za proklamowaniem niepodległości Południowej Osetii. 29 maja 1992 roku Naczelna Rada Republiki Południowej Osetii przyjęła Akt niepodległości państwa.

23 lipca 1992 roku Naczelna Rada Abchazji proklamowała Abchazję jako suwerenne państwo, podmiot prawa międzynarodowego. Jednocześnie parlament Abchazji zwrócił się do kierownictwa Gruzji z propozycją rozpoczęcia rokowań na temat ustanowienia równoprawnych kontaktów na mocy umowy federacyjnej.

Południowa Osetia i Abchazja nie zgodziły się przyjąć dyktatu Tbilisi, w rezultacie czego gruzińskie kierownictwo postanowiło podporządkować ich sobie przy użyciu siły.

Działania zbrojne, skierowane przez kierownictwo gruzińskie przeciw Osetii Południowej, pochłonęły w latach 1990-1991 ponad trzy tysiące osób i doprowadziły do ucieczki ponad 40 tysięcy Osetyjczyków do Osetii Północnej. Spalono ponad sto południowoosetyjskich wsi.

W wyniku rozpoczętej przez władze Tbilisi wojny przeciw Abchazji w latach 1992-1993 zginęło około 7 tysięcy osób. Spośród 550 tysięcy przedwojennej ludności Abchazji 200-250 tysięcy osób (przeważnie narodowości gruzińskiej) stało się uchodźcami.

Po tym jak kosztem ogromnej liczby ofiar narodu abchaskiego

i południowoosetyjskiego zakończono agresywne wojny przy aktywnym udziale Rosji rozpoczął się proces pokonywania konfliktów i formowania mechanizmów regulacyjnych.

24 czerwca 1992 roku w Soczi prezydenci Rosji i Gruzji Borys Jelcyn i Eduard Szewardnadze podpisali Porozumienie w sprawie uregulowania konfliktu gruzińsko-osetyjskiego, zgodnie z którym 14 lipca 1992 roku w Południowej Osetii rozpoczęła się operacja pokojowa: w strefę konfliktu wprowadzono Mieszane Siły Pokojowe, w których skład weszły bataliony rosyjskie, gruzińskie i osetyjskie. Na mocy porozumienia w Soczi stworzono także Mieszaną Komisję Kontroli ds. uregulowania konfliktu gruzińsko-osetyjskiego. W charakterze obserwatora w Komisji uczestniczyła także OBWE.

W okresie od czerwca do sierpnia 2004 roku strona gruzińska, łamiąc wspomniane porozumienie, podjęła próbę rozwiązania problemu drogą siłową.

5 listopada 2004 roku, dzięki pośrednictwu Rosji, odbyło się w Soczi spotkanie premiera Gruzji Zuraba Żwani i prezydenta Południowej Osetii Eduarda Kokojty'ego. Rezultatem spotkania było podpisanie oświadczenia, w którym zobowiązywano się do zaprzestania ognia i utrwalano rozporządzenie wyprowadzenia wszystkich pozostających w strefie konfliktu nielegalnych formacji zbrojnych.

Eduard Kokojty zgodził się z zainicjowanym przez Zuraba Żwanię trójetapowym planem uregulowania konfliktu, zreferowanym przez kierownictwo gruzińskie jesienią 2004 roku na 59. sesji Zgromadzenia Generalnego ONZ, demonstrując w ten sposób otwartość na pokojowe rozwiązanie problemów, w tym także kwestii statutowych. Jednak po śmierci Żwania w niejasnych okolicznościach na początku 2005 roku Saakaszwili zrezygnował z trójetapowego planu, który dawał nadzieję na osiągnięcie porozumienia gruzińsko-osetyjskiego.

12 grudnia 2005 roku prezydent Osetii Południowej Eduard Kokojty podjął nową próbę osiągnięcia kompromisu. Skierował do

Cmentarz w Cchinwali po bombardowaniach gruzińskich.
Koniec sierpnia 2008 roku.
Foto z archiwum Jana Czarnogórskiego

Кладбище в Цхинвали после грузинских бомбардировок.
Конец августа 2008 года.
Фото из архива Яна Чарногурского

A graveyard in Tskhinvali after Georgian shellings.
Late August, 2008.
Photo from the archive of Yan Charnogórsky

Saakaszwilego i OBWE propozycję rozpoczęcia wspólnej z Gruziniami pracy nad programem działań w kwestii uregulowaniu konfliktu w ramach Mieszanej Komisji Kontroli. Reakcja gruzińskiego premiera Zuraba Nogaidiego była pozytywna.

Odpowiednie porozumienie znalazło się w dokumentach Komisji podpisanych przez ministra ds. uregulowania konfliktów Gieorgija Chaindrawę. To stanowisko znalazło poparcie w OBWE, której przedstawiciele także opowiedzieli się za podpisaniem przez Tbilisi i Cchinwali dokumentu o niestosowaniu siły.

Ale gruzińska strona ponownie kardynalnie zmieniła swoje stanowisko. Gieorgija Chaindrawę usunięto z posady, a nowy minister ds. uregulowania konfliktów Merab Antadze podczas posiedzenia Mieszanej Komisji Kontroli w Moskwie w dniach 17-18 sierpnia 2006 roku zrezygnował z kontynuowania pracy nad wspólnym programem, oświadczając, że uregulowanie powinno opierać się na jednostronnym stanowisku kierownictwa gruzińskiego. W ten oto sposób proces pokojowy znalazł się w ślepych zaułku. Winnym była strona gruzińska, która w następstwie całkowicie zrezygnowała z pracy w ramach Komisji.

12 listopada 2006 roku w Osetii Południowej odbyło się kolejne referendum w sprawie niepodległości, a także wybory prezydenta tej republiki (przytłaczającą większością głosów ponownie wybrano Kokojty'ego). Jednocześnie w niektórych gruzińskich wsiach Południowej Osetii Tbilisi zorganizowało prowokacyjne «alternatywne wybory» i «referendum», na podstawie których sformowano marionetkowe organy władzy na czele z Dmitrijem Sanakojewem.

Od końca czerwca 2007 roku uaktywniły się działania Gruzinów w kwestii zwiększenia sił zbrojnych w strefie konfliktu i wokół niej.

7 sierpnia 2007 roku strona gruzińska oskarżyła Rosję o naruszenie przestrzeni powietrznej Gruzji i zrzucenie rakiety lotniczej na obszarze gruzińskiej stacji radiolokacyjnej w strefie konfliktu gruzińsko-osetyjskiego, czym rozwinęła hałaśliwą kampanię

pozwoły wyciągnąć wniosek, że chodzi o jawną antyrosyjską antyrosyjską na arenie międzynarodowej. MSZ Rosji i Główny Sztab Sił Powietrznych obaliły oskarżenie. Rezultaty pracy rosyjskich ekspertów, którzy odwiedzili Tbilisi 16-17 sierpnia 2007 roku, prowokację. Przedstawione naszym ekspertom «namacalne dowody» zawierały części od różnych rakiet. Z przeprowadzenia wspólnego śledztwa strona gruzińska zrezygnowała.

4 marca 2008 roku parlament Osetii Południowej zwrócił się do sekretarza generalnego ONZ, Prezydenta Rosji i przywódców państw UE i WNP z prośbą o uznanie niepodległości republiki.

Według podobnego scenariusza rozwijała się sytuacja wokół uregulowania konfliktu gruzińsko-abchaskiego. 14 maja 1994 roku w Moskwie między Gruzją i Abchazją przy pośrednictwie Rosji podpisano Porozumienie o wstrzymaniu ognia i rozdzieleniu sił. Na mocy tego dokumentu oraz decyzji Rady Przywódców Państw WNP od czerwca 1994 roku w strefie konfliktu rozpoczęto dyslokację Kolektywnych Sił Pokojowych WNP. Rada Bezpieczeństwa ONZ stworzyła Misję ONZ w Gruzji (UNOMIG).

W 1994 roku utworzono Grupę Przyjaciół Sekretarza Generalnego ONZ ds. Gruzji, w której skład weszły Rosja, Wielka Brytania, Niemcy, Francja i USA. Rosja otrzymała ponadto określony w rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ status strony pomagającej.

19 stycznia 1996 roku Rada przywódców państw WNP podjęła decyzję «O środkach uregulowania konfliktu w Abchazji i Gruzji», nakładającą ograniczenia w kontaktach z Abchazją na linii handlowo-ekonomicznej, finansowej, transportowej i w innych dziedzinach.

6-7 marca 2003 roku w Soczi odbyło się spotkanie prezydentów Rosji Władimira Putina i Gruzji Eduarda Szewardnadze z udziałem strony abchaskiej. Przyjęto rozwiązanie o stworzeniu trzech grup roboczych z udziałem Rosji, Gruzji i Abchazji: 1) ds. powrotu uchodźców i przesiedlonych do okręgu galskiego, 2) ds. odbudowy

ruchu kolejowego Soczi-Suchumi-Tbilisi, 3) ds. modernizacji stacji hydroelektrycznej Ingurii. Jednakże rozpoczęte na tych kierunkach prace zostały zerwane po objęciu władzy w Gruzji przez Michaiła Saakaszwiliego.

W latach 2004-2005 gruzińskie kutry straży przybrzeżnej niejednokrotnie zatrzymywały i ostrzeliwały tureckie statki towarowe, płynące do Abchazji.

W związku z tym Suchumi wstrzymało swój udział w procesie negocjacyjnym.

18 czerwca 2006 roku gruziński parlament przyjął rozporządzenie, w którym uznano, że działania misji pokojowych w Abchazji i Południowej Osetii stanowią jedną z najważniejszych barier na drodze pokojowego uregulowania konfliktu. W związku z tym rząd Gruzji otrzymał polecenie rozpoczęcia procedur, mających na celu przerwanie operacji pokojowych w Abchazji i Południowej Osetii, anulowanie właściwych umów i struktur międzynarodowych, jak również natychmiastowe wyprowadzenie kontyngentów Kolektywnych Sił Pokojowych WNP z Gruzji i ich zamianę na międzynarodowe siły policyjne.

W lipcu 2006 roku zastrzyła się sytuacja w górnej części Wąwozu Kodorskiego, gdzie wprowadzono policjantów i wojskowe oddziały Gruzji, naruszając tym samym Porozumienie Moskiewskie z 1994 roku. Rząd Gruzji poinformował o przeprowadzeniu w Wąwozie Kodorskim operacji policyjnej w celu «odbudowania porządku konstytucyjnego».

13 kwietnia 2007 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję 1752, w której potwierdzono stabilizacyjną rolę Kolektywnych Sił Pokojowych WNP. Zaapelowano w niej także do strony gruzińskiej, by zapewniła zgodność sytuacji w górnej części Wąwozu Kodorskiego z Porozumieniem Moskiewskim z 1994 roku, jak również w trybie natychmiastowym zrewidowała dokumenty dotyczące niestosowania siły między Tbilisi i Suchumi, a także powrotu

uchodźców i przesiedleńców.

Ignorując tezy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ 1752, strona gruzińska w dalszym ciągu umacniała obecność swoich pododdziałów policyjnych i wojskowych w górnej części Wąwozu Kodorskiego. W sierpniu 2008 roku ugrupowania liczyły sobie prawie 2,5 tys. osób.

Od sierpnia 2007 roku do marca 2008 roku obserwatorzy wojskowi Misji ONZ w Gruzji odnotowali 26 lotów aparatów bezzałogowych, które naruszając Porozumienie Moskiewskie z 1994 roku i rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ, wykonywały zwiadowcze loty nad terytorium Abchazji.

W ten sposób strona gruzińska zablokowała proces negocjacyjny, uniemożliwivszy uzgodnienie warunków zapewnienia bezpieczeństwa, rozwoju społeczno-ekonomicznego Abchazji i rozwiązania dotkliwych problemów jej ludności.

W takich warunkach 6 marca 2008 roku MSZ Rosji skierowało do Komitetu Wykonawczego WNP oficjalną notę, w której zakomunikowano, że Federacja Rosyjska w związku z powyższymi okolicznościami nie czuje się w obowiązku przestrzegania tez Rozwiązania Rady Przywódców Państw WNP «O środkach uregulowania konfliktu w Abchazji i Gruzji» z dnia 19 stycznia 1996 roku, który wprowadzał zakaz współpracy z Abchazją w sferze handlowo-ekonomicznej, finansowej, transportowej itp. Zaznaczymy, że Grupa Przyjaciół Sekretarza Generalnego ONZ ds. Gruzji niejednokrotnie zalecała zdjęcie sankcji ekonomicznych wobec Abchazji. Rekomendację tę poparła także Rada Bezpieczeństwa ONZ w swojej rezolucji 1781 z dnia 15 października 2007 roku.

16 kwietnia 2008 roku Władimir Putin wydał Rządowi Federacji Rosyjskiej, federalnym organom władzy wykonawczej oraz organom władzy wykonawczej podmiotów Federacji Rosyjskiej rozporządzenie, by zabezpieczyć wszechstronną obronę praw,

swobód i interesów prawnych obywateli Federacji Rosyjskiej, zamieszkałych w Abchazji i Południowej Osetii. W ramach realizacji tego rozporządzenia przewidziana była współpraca z faktycznymi organami władzy Abchazji i Południowej Osetii, w tym w sferze handlowo-ekonomicznej, społecznej, naukowo-technicznej, a także informacyjnej, kulturalnej i edukacyjnej.

Na tle stałych prowokacji ze strony Gruzji, jej działań o charakterze destabilizacyjnym, jak również narastania napięcia w strefie konfliktu gruzińsko-abchaskiego, 29 kwietnia 2008 roku strona rosyjska podjęła decyzję o umocnieniu kontyngentu Kolektywnych Sił Pokojowych WNP w ramach liczby, określonej Rozporządzeniem Rady Przywódców Państw WNP z dnia 22 sierpnia 1994 roku.

W toku rozmów z Michaiłem Saakaszwilim 6 czerwca 2008 roku w Petersburgu i 6 lipca 2008 roku w Astanie Prezydent Rosji Dmitrij Miedwiediew stanowczo wezwał do podpisania przez Gruzję, Abchazję i Południową Osetię porozumień o niestosowaniu siły i gwarancjach bezpieczeństwa, jak również zawarcia porozumienia o wyprowadzeniu gruzińskich pododdziałów wojskowych i policyjnych z górnej części Wąwozu Kodorskiego i deeskalacji sytuacji w wąwozie.

Kulminacyjnym punktem polityki prowokacji ze strony Tbilisi okazała się noc z 7 na 8 sierpnia 2008 roku Strona gruzińska, na przekór wygłoszonym kilka godzin wcześniej przez Michaiła Saakaszwiliego zapewnieniom o niestosowaniu siły, rozpoczęła działania wojenne przeciw Południowej Osetii z zastosowaniem ciężkich zbrojeń i techniki wojennej (lotnictwo, czołgi, haubice, wieloprowadnicowe wyrzutnie rakiet). Masowanemu uderzeniu uległ sztab Kolektywnych Sił Pokojowych - ogień prowadzono po punktach obserwacyjnych tych sił, osiedlach mieszkaniowych, cmentarzach, zabytkach kultury. Pociski trafiły także w biuro OBWE, gdzie znajdowali się obserwatorzy z ramienia tej organizacji. Dnia 8 sierpnia gruzińskie wojska wkroczyły do Cchinwali. Do działań gruzińskiej armii przyłączyli się także

gruzińscy żołnierze z kontyngentu Kolektywnych Sił Pokojowych, którzy przed atakiem na Cchinwali zbiegli, a potem strzelali do swoich kolegów z misji pokojowej.

W celu odparcia ataku gruzińskiego, realizując zobowiązania Rosji nałożone przez Porozumienie z 1992 roku i zgodnie z prawem do samoobrony wynikającym z artykułu 51 Statutu ONZ, na pomoc rosyjskiej misji pokojowej w Południowej Osetii ruszyły pododdziały sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Po wyzwoleniu Południowej Osetii i stłumieniu pozycji gruzińskich, z których ostrzeliwano terytorium osetyjskie, 12 sierpnia 2008 roku prezydent Federacji Rosyjskiej Dmitrij Miedwiediew podjął decyzję o zakończeniu operacji w związku z osiągnięciem jej celów. Bezpieczeństwo naszych sił pokojowych i ludności cywilnej zostało przywrócone.

10 sierpnia 2008 roku w związku z atakiem gruzińskich wojsk na Południową Osetię i wyjawieniem planów analogicznej akcji przeciw Abchazji do strefy konfliktu gruzińsko-abchaskiego wprowadzono rosyjską formację wojskową, ukształtowaną na bazie powietrzno-desantowych wojsk Rosji. Podstawowym zadaniem ugrupowania było wykluczenie powtórki sytuacji, kiedy w wyniku gruzińskiego ataku na Cchinwali zginęli przedstawiciele rosyjskich sił pokojowych, zapobieganie rozprzestrzenianiu się działań wojennych na terytorium Abchazji, obrona obywateli Rosji i ludności cywilnej oraz niedopuszczenie do katastrofy humanitarnej.

12 sierpnia strona abchaska rozpoczęła operację mającą na celu wyparcie gruzińskich formacji zbrojnych ze strefy Wąwozu Kodorskiego i ustanowieniu kontroli nad Górnym Kodori. 13 sierpnia wąwóz oddano do dyspozycji administracji obywatelskiej rejonu gulripskiego.

W wyniku gruzińskiego ataku w Południowej Osetii zginęło 64 żołnierzy rosyjskich, wśród nich 12 z misji pokojowej, ponad 323 było rannych. Ofiary w ludności cywilnej wyniosły około półtora tysiąca osób. Kilkudziesięciu tysięcy mieszkańców Południowej

Rozbity sprzęt wojskowy w Cchinwali,
który uległ atakowi wojsk gruzińskich.
Osetia Południowa. 11 sierpnia 2008 roku.
Foto Wiktor Panow

Разбитая боевая техника в городе Цхинвали,
подвергшемся нападению грузинских войск.
Южная Осетия. 11 августа 2008 года.
Фото Виктора Панова

Burnt combat vehicles in Tskhinvali after Georgian attack.
South Ossetia. August 11, 2008.
Photo Viktor Panov

Osetii pozbawiono dachu nad głową, wody i pożywienia. W ciągu czterech dni rosyjską granicę przekroczyło 35 tysięcy uchodźców.

25 sierpnia 2008 roku obie izby Zgromadzenia Federalnego Rosji jednogłośnie przyjęły oświadczenie o poparciu niepodległości Południowej Osetii i Abchazji oraz rekomendowały władzy wykonawczej wprowadzenie w życie niezbędnych procedur mających na celu uznanie tej niepodległości przez stronę rosyjską. Była to odpowiedź na oficjalne apele Cchinwali i Suchumi.

26 sierpnia 2008 roku prezydent Federacji Rosyjskiej Dmitrij Miedwiediew podpisał dekrety o uznaniu przez Federację Rosyjską niepodległości Południowej Osetii i Abchazji.

Z objęciem władzy przez Michaiła Saakaszwiliego proces militaryzacji Gruzji przybrał nieadekwatną do potrzeb obronnych kraju skalę i objął praktycznie wszystkie sfery wojskowej działalności.

W 2007 roku skład liczbowy gruzińskiej armii przekroczył 32 tysiące osób, czyli dwa razy więcej niż «optymalna liczba», którą w 2005 roku rekomendowali stronie gruzińskiej specjaliści z USA. W lipcu 2008 r. liczebność sił zbrojnych Gruzji zwiększono do 37 tysięcy osób.

Pod względem tempa wzrostu wydatków wojskowych Gruzja zajmowała pierwsze miejsce na świecie. O ile w 2002 roku budżet ministerstwa obrony wynosił 18 milionów dolarów, to w 2007 roku faktycznie osiągnął on kwotę 900 milionów dolarów. W ten sposób w ciągu sześciu ostatnich lat wydatki wojskowe Gruzji zwiększyły się 50-krotnie. W państwowym budżecie na 2008 r. wydatki na potrzeby ministerstwa obrony Gruzji zaplanowano na poziomie około 780 milionów dolarów. W lipcu 2008 roku parlament Gruzji zatwierdził poprawki do budżetu, powiększając wydatki wojskowe do 997 milionów dolarów (7% PNB lub 20% wszystkich wydatków państwa).

W latach 2005-2008 raptownie wzrosły zakupy broni ofensywnej. W okresie od 1 stycznia 2005 roku do 1 stycznia 2008 roku ilość znajdujących się na wyposażeniu armii gruzińskiej czołgów zwiększyła się z 98 do 183, bojowych samochodów pancernych - z 83 do 134, artylerii kalibru ponad 100 mm - z 96 do 238, helikopterów bojowych - z 3 do 9, samolotów bojowych - z 7 do 9. Obliczenia te opierają się na oficjalnych danych przedstawionych przez Gruzję w ramach Porozumienia o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie. Biorąc pod uwagę wiadomości o masowych nielegalnych dostawach ofensywnych zbrojeń do Gruzji, rzeczywistość przedstawia się o wiele poważniej.

Wiele krajów NATO oraz szereg innych państw obróciło kurs na świadczenie Gruzji pomocy wojskowej, przy czym urządzenia wyposażenia armii dostarczano nieodpłatnie lub po znacznie zaniżonych cenach.

Według oficjalnych danych w procesie umacniania sił zbrojnych Gruzji najaktywniejszy udział wzięły USA, Turcja, Bułgaria, Czechy, Ukraina, Izrael, Wielka Brytania, Węgry, Łotwa, Litwa, Estonia, Szwecja, Bośnia i Hercegowina oraz Polska. W okresie od lutego do lipca 2008 roku wyjątkowo duże partie zbrojeń ofensywnych dostarczono do Gruzji z Ukrainy.

Po wydarzeniach sierpnia 2008 roku USA i kilka innych państw oświadczyły, że przystępują do masowej remilitaryzacji Gruzji.

Minister spraw wewnętrznych Gruzji Wano Merabiszwili oświadczył, że «wojna jeszcze się nie skończyła». W tym samym duchu wypowiedział się także Michaił Saakaszwili.

Chroniczna niemożność porozumienia się z kierownictwem gruzińskim w kwestii jego zobowiązań wynikających z porozumień międzynarodowych dotyczących uregulowań południowo-osetyjskich i abchaskich w pełnej mierze przejawiała się także

w ramach dwustronnych związków Gruzji z Rosją. Kiedy w 2005 roku między Moskwą i Tbilisi osiągnięto porozumienie o pełnym wyprowadzeniu rosyjskich baz wojskowych z terytorium Gruzji do 2008 roku, integralną częścią tego porozumienia było zobowiązanie Gruzji do nierozmieszczania w kraju jakichkolwiek obcych baz wojskowych i przyjęcie odpowiedniej ku temu ustawy. Ponadto - mając na uwadze fakt, że w przeszłości terytorium Gruzji nie raz było wykorzystywane przez terrorystów w celu przygotowania i organizacji wystąpień przeciw Federacji Rosyjskiej - porozumienia te dopuszczały stworzenie antyterrorystycznego centrum rosyjsko-gruzińskiego.

Rosja wyprowadziła swoje bazy z Gruzji w terminie, chociaż gruzińskie władze próbowały temu przeszkodzić, powodując utrudnienia w organizacji odpowiednich prac i urządzając prowokacje wobec oficerów rosyjskich, zajmujących się wyprowadzaniem baz.

Strona gruzińska nie spełniła ani jednego ze zobowiązań, jakich podjęła się ramach wspomnianych porozumień rosyjsko-gruzińskich: nie przyjęto ustawy o nierozmieszczaniu na terytorium Gruzji obcych baz wojskowych, a kontakty w sprawie stworzenia antyterrorystycznego centrum rosyjsko-gruzińskiego zerwała strona gruzińska.

Zniszczona szkoła nr 5 w Cchinwali.
Koniec sierpnia 2008 roku.
Foto z archiwum Jana Czarnogórskiego

Разрушенная школа № 5 в городе Цхинвали.
Конец августа 2008 года.
Фото из архива Яна Черногурского

Devastated school No.5 in Tskhinvali.
Late August, 2008.
Photo from the archive of Yan Charnogursky

Абхазия и Южная Осетия на пути к независимости

Абхазия добровольно вошла в состав Российской империи в 1810 г. в качестве самоуправляемого княжества отдельно от Грузии. После того, как в результате кавказских войн второй половины XIX века часть коренного населения покинула Абхазию, ее территория стала притягательным объектом для грузинской экспансии. Действия националистических кругов Грузии по установлению над Абхазией своего контроля были активизированы после распада Российской империи. В мае 1918 г. только что образовавшаяся Грузинская демократическая республика при поддержке германских войск оккупировала и аннексировала Абхазию.

С приходом советской власти 31 марта 1921 г. была провозглашена Советская Социалистическая Республика Абхазия. Через два месяца новые власти Грузии признали ее независимость.

Социалистическая Советская Республика Абхазия на правах суверенного государства участвовала в создании Союза ССР, и ее представитель в декабре 1922 года подписал Договор об образовании СССР.

С февраля 1922 г. и до февраля 1931 г. ССР Абхазия на равноправной основе была объединена с ССР Грузия в совместное государство и называлась «Договорная ССР Абхазия». Однако по указанию И.В.Сталина в феврале 1931 года, вопреки воле абхазского народа, Договорная ССР Абхазия была преобразована в автономную республику и введена в состав Грузинской ССР. Попраание суверенных прав Абхазии, низведение ее статуса до уровня автономии в составе Грузии привело тогда к народному возмущению, общенациональному сходу, выразившему резкий протест против такого решения.

С 1937 года начался один из самых мрачных периодов в новейшей истории Абхазии. Л.Берия обрушил на республику террор и репрессии с целью уничтожения политической и интеллектуальной элиты абхазского народа. Усиленно проводилась политика грузинизации: абхазская письменность была переведена на грузинскую графическую основу, исконные абхазские наименования заменялись грузинскими, обучение в школах стало вестись на грузинском языке, абхазам запрещалось называться народом, целенаправленно проводилась переселенческая политика, направленная на ломку этнодемографической структуры населения. За период с 1937 по 1953 гг. из Грузии в Абхазию были переселены десятки тысяч грузин, что значительно увеличило их долю в составе населения Абхазии. Абхазам было трудно сделать карьеру, если они не переделывали свои имена на грузинский лад.

В том же ключе развивались события и вокруг Осетии. В 1774 г. осетинский народ со всеми своими землями добровольно вступил в подданство Российской империи, а в 1843 г. на южной части Осетии был образован Осетинский округ в составе Тифлисской губернии, включенный в административно-территориальную систему России.

После распада Российской империи в 1917 г. руководство Грузии предприняло попытку силой присоединить южную часть Осетии в ответ на ее стремление остаться в России. В 1920 г. она подверглась вооруженной агрессии, сопровождавшейся жесточайшими репрессиями и геноцидом (около 20 тыс. человек было уничтожено, более 50 тыс. изгнано на север через Кавказский хребет). В советский период осетины подвергались тем же описанным выше притеснениям и дискриминации, что и абхазы.

После образования СССР Южная Осетия была включена в состав Грузии в качестве Юго-Осетинской автономной области (ЮОАО),

а Северная Осетия - в состав РСФСР.

В период распада Советского Союза тогдашний президент Грузии З.Гамсахурдия взял курс на создание национального унитарного государства. Под лозунгом «Грузия - для грузин» он заявил: «Мы должны депортировать осетин в Россию, мы должны разделить абхазскую территорию, мы должны аннулировать автономию Аджарии, на территории Грузии не должно быть автономий, господствовать должна титульная нация».

17 марта 1991 года Южная Осетия приняла участие в референдуме о судьбе СССР, на котором 98% населения высказалось за сохранение Союза. При том, что Верховный Совет Грузинской ССР запретил проведение референдума на территории Грузии и этим снова нарушил действовавшие тогда законы. После того, как СССР прекратил свое существование, народ Южной Осетии на референдуме 19 января 1992 г. практически единогласно проголосовал за провозглашение независимости Южной Осетии. 29 мая 1992 года Верховный совет Республики Южная Осетия принял Акт о государственной независимости.

23 июля 1992 г. Верховный Совет Абхазии провозгласил Абхазию суверенным государством, субъектом международного права. Одновременно парламент Абхазии обратился к руководству Грузии с предложением начать переговоры об установлении равносубъектных отношений на основе федеративного договора.

В ответ на отказ Южной Осетии и Абхазии следовать диктату Тбилиси грузинское руководство стремилось добиться их подчинения за счет применения силы. Вооруженные действия, развязанные грузинским руководством против Южной Осетии, унесли в 1990-1991 гг. более трех тысяч

жизней, привели к исходу более 40 тысяч осетин в Северную Осетию. Свыше ста югоосетинских сел были сожжены.

В результате начатой властями в Тбилиси войны против Абхазии в 1992-1993 гг. было убито около 7 тыс. человек, из 550 тыс. населения довоенной Абхазии 200-250 тыс. чел. (преимущественно грузинской национальности) стали беженцами.

После того, как ценой огромных жертв для абхазского и югоосетинского народов агрессивные войны были остановлены, при активном участии России начался процесс преодоления конфликтов и формирования механизмов урегулирования.

24 июня 1992 г. в Сочи президенты России и Грузии Б.Н.Ельцин и Э.А.Шеварднадзе подписали Соглашение о принципах урегулирования грузино-осетинского конфликта, в соответствии с которым 14 июля 1992 г. в Южной Осетии началась миротворческая операция: в зону конфликта были введены Смешанные силы по поддержанию мира (ССПМ) в составе российского, грузинского и осетинского батальонов. Сочинским соглашением была создана также Смешанная контрольная комиссия (СКК) по урегулированию грузино-осетинского конфликта. В качестве наблюдателя в СКК стала участвовать ОБСЕ.

В июне-августе 2004 г. в грубое нарушение упомянутого соглашения грузинская сторона применила силу против Южной Осетии в попытке решить проблему военным путем.

5 ноября 2004 г. в Сочи при российском посредничестве состоялась встреча премьер-министра Грузии З.Жвания и президента Южной Осетии Э.Кокойты. По ее итогам было подписано заявление, в котором, в частности, закреплялось прекращение огня и фиксировалось обязательство вывести все

остающиеся в зоне конфликта незаконные вооруженные формирования.

Э.Кокойты согласился с инициированным З.Жвания трехэтапным планом урегулирования конфликта, изложенным грузинским руководством осенью 2004 г. на 59-ой сессии ГА ООН, демонстрируя таким образом открытость к переговорному решению проблем, в том числе по статусным вопросам. Однако после гибели З.Жвания при загадочных обстоятельствах в начале 2005 г. М.Н.Саакашвили отказался от трехэтапного плана, дававшего выход на грузино-югоосетинское соглашение.

12 декабря 2005 г. президент Южной Осетии Э.Кокойты предпринял новую попытку достичь компромисса. Он направил М.Н.Саакашвили и в ОБСЕ предложение начать в рамках СКК совместную с грузинской стороной работу над единой программой действий по урегулированию конфликта. Грузинский премьер З.Ногаидели положительно отреагировал на эту инициативу. Соответствующая договоренность была закреплена в документах СКК, подписанных госминистром по урегулированию конфликтов Г.Хаиндровой. Этот подход был поддержан ОБСЕ, представители которой также высказались за подписание Тбилиси и Цхинвалом документа о неприменении силы.

Однако грузинская сторона вновь кардинально поменяла свою позицию. Г.Хаиндрава был отстранен от должности, а новый госминистр по урегулированию конфликтов М.Антадзе в ходе заседания СКК в Москве 17-18 августа 2006 г. отказался продолжать работу над совместной программой, заявив, что урегулирование должно основываться на односторонних подходах грузинского руководства. Таким образом, переговорный процесс был заведен в тупик по вине грузинской стороны, которая в последующем и вовсе отказалась от работы в рамках СКК.

12 ноября 2006 г. в Южной Осетии прошли повторный референдум о независимости и выборы президента этой республики (подавляющим большинством голосов вновь избран Э.Кокойты). Одновременно в некоторых грузинских селах Южной Осетии Тбилиси организовал провокационные «альтернативные выборы» и «референдум», по итогам которых были сформированы марионеточные органы власти во главе с Д.Санакоевым.

С конца июня 2007 г. активизировались действия грузин по наращиванию военного присутствия в зоне конфликта и вокруг нее.

7 августа 2007 г. грузинская сторона обвинила Россию в нарушении воздушного пространства Грузии и сбросе авиаракеты в районе грузинской РЛС в зоне грузино-осетинского конфликта, развернула шумную антироссийскую кампанию на международной арене. МИД России и Главный штаб ВВС России опровергли данное обвинение. Результаты работы российских экспертов, посетивших Тбилиси 16-17 августа 2007 г., позволили сделать вывод, что речь идет о явной антироссийской провокации. Предъявленные нашим экспертам «вещественные доказательства» содержали набор частей от разных ракет. От продолжения совместного расследования грузинская сторона отказалась.

4 марта 2008 г. парламент Южной Осетии обратился к Генеральному секретарю ООН, Президенту России и главам государств ЕС и СНГ с просьбой признать независимость республики.

По схожему сценарию развивалась ситуация вокруг урегулирования грузино-абхазского конфликта. 14 мая 1994 г. в Москве между грузинской и абхазской сторонами при посредничестве России было подписано Соглашение

о прекращении огня и разъединении сил. На основе этого документа и последующего решения Совета глав государств СНГ в зоне конфликта с июня 1994 г. были размещены Коллективные силы СНГ по поддержанию мира (КСПМ СНГ). Совет Безопасности ООН создал Миссию ООН по наблюдению в Грузии (МООННГ).

В 1994 г. была образована Группа друзей Генсекретаря ООН по Грузии (ГДГ) с участием России, Великобритании, Германии, Франции и США. Россия также получила зафиксированный в резолюции СБ ООН статус содействующей стороны.

19 января 1996 г. Совет глав государств СНГ принял решение «О мерах по урегулированию конфликта в Абхазии, Грузия», налагающее ограничения на связи с Абхазией по государственной линии в торгово-экономической, финансовой, транспортной и иных областях.

6-7 марта 2003 г. в Сочи состоялась встреча президентов России В.В.Путина и Грузии Э.А.Шеварднадзе с участием абхазской стороны. Было принято решение о создании трех рабочих групп с участием России, Грузии и Абхазии: 1) по возвращению беженцев и внутренне перемещенных лиц (ВПЛ) в Гальский район, 2) возобновлению сквозного железнодорожного сообщения Сочи-Сухум-Тбилиси, 3) модернизации каскада «Ингури ГЭС».

Однако начавшаяся по этим направлениям работа была сорвана после прихода к власти в Грузии М.Н.Саакашвили.

В 2004-2005 гг. грузинские катера береговой охраны неоднократно задерживали и обстреливали турецкие грузовые суда, шедшие в Абхазию.

В этой связи Сухум приостановил свое участие в переговорном процессе.

18 июня 2006 г. грузинский парламент принял постановление, в котором говорится, что действия миротворцев в Абхазии и Южной Осетии представляют один из главных барьеров на пути мирного урегулирования конфликта. В этой связи правительству Грузии было поручено начать процедуры по прекращению миротворческих операций в Абхазии и Южной Осетии, аннулированию соответствующих международных договоров и структур, а также незамедлительному выводу контингентов КСПМ из Грузии и их замене на международные полицейские силы.

В июле 2006 г. обострилась ситуация в верхней части Кодорского ущелья, куда в нарушение Московского соглашения 1994 г. были введены полицейские и войсковые подразделения Грузии. Правительство Грузии заявило о проведении в Кодорском ущелье полицейской операции в целях «восстановления конституционного порядка».

13 апреля 2007 г. СБ ООН принял резолюцию 1752, в которой подтверждается стабилизирующая роль КСПМ, содержится призыв к грузинской стороне обеспечить соответствие ситуации в Верхнем Кодори Московскому соглашению 1994 г., а также безотлагательно согласовать документы о неприменении силы между Тбилиси и Сухумом, возвращении беженцев и ВПЛ.

Проигнорировав положения резолюции СБ ООН 1752, грузинская сторона продолжала усиливать присутствие своих армейских и полицейских подразделений в верхней части Кодорского ущелья, доведя к августу 2008 г. общую численность группировки до 2,5 тыс. чел.

С августа 2007 г. по март 2008 г. военными наблюдателями МООННГ было зафиксировано 26 полетов беспилотных летательных аппаратов (БПЛА) над территорией Абхазии, совершавших разведывательную деятельность в грубое

нарушение Московского соглашения 1994 г. и резолюций Совета Безопасности ООН.

Таким образом, грузинская сторона заблокировала переговорный процесс, сделав невозможным согласование условий обеспечения безопасности, нормального социально-экономического развития Абхазии и решение острых проблем ее населения.

В этих условиях 6 марта 2008 г. МИД России направил Исполнительному комитету СНГ официальную ноту, в которой сообщалось, что Российская Федерация в силу изменившихся обстоятельств не считает себя более связанной положениями Решения СГГ СНГ «О мерах по урегулированию конфликта в Абхазии, Грузия» от 19 января 1996 г., введившим запрет на осуществление торгово-экономических, финансовых, транспортных и иных связей с Абхазией по государственной линии. Кстати, Группа друзей Генсекретаря ООН по Грузии неоднократно рекомендовала снять экономические санкции в отношении Абхазии. Эта рекомендация была поддержана и СБ ООН в его резолюции 1781 от 15 октября 2007 г.

16 апреля 2008 г. В.В.Путин дал поручения Правительству Российской Федерации, федеральным органам исполнительной власти и органам исполнительной власти субъектов Российской Федерации обеспечивать всестороннюю защиту прав, свобод и законных интересов граждан Российской Федерации, проживающих в Абхазии и Южной Осетии. В этих целях предусматривалось взаимодействие с фактическими органами власти Абхазии и Южной Осетии, в том числе в торгово-экономической, социальной, научно-технической областях, в сфере информации, культуры и образования.

На фоне постоянных провокаций со стороны Грузии, ее действий дестабилизирующего характера, а также нарастания напряженности в зоне грузино-абхазского конфликта,

русская сторона 29 апреля 2008 г. приняла решение об укреплении КСПМ СНГ в пределах численности, определенной Решением СГГ СНГ от 22 августа 1994 г.

В ходе бесед с М.Н.Саакашвили 6 июня 2008 г. в Санкт-Петербурге и 6 июля 2008 г. в Астане Президент России Д.А.Медведев настоятельно призывал к необходимости подписания Грузией с Абхазией и Южной Осетией соглашений о неприменении силы и гарантиях безопасности, а также заключения договоренности о выводе грузинских армейских и полицейских формирований из Верхнего Кодори и деэскалации обстановки в ущелье.

Кульминацией политики провокаций со стороны Тбилиси стала ночь с 7 на 8 августа 2008 г. Грузинская сторона, вопреки сделанным за несколько часов до этого заверениям М.Н.Саакашвили о неприменении силы, развязала военные действия против Южной Осетии с применением тяжелых вооружений и военной техники (авиация, танки, гаубицы, системы залпового огня). Массированному удару подвергся штаб Смешанных сил по поддержанию мира (ССПМ), прицельный огонь велся по наблюдательным постам ССПМ, жилым кварталам, кладбищам, памятникам культуры. Снаряды попали и в офис ОБСЕ, где находились наблюдатели от этой организации. Днем 8 августа грузинские войска вошли в г.Цхинвал. К действиям грузинской армии присоединились и бежавшие до начала нападения на Цхинвал грузинские военнослужащие из состава ССПМ, стрелявшие в своих товарищей по миротворческому контингенту.

Для отражения грузинского нападения, выполнения обязательств России по Соглашению 1992 г. и в порядке права на самооборону в соответствии со статьей 51 Устава ООН, в помощь российским миротворцам в Южную Осетию были введены подразделения вооруженных сил Российской Федерации. После

освобождения Южной Осетии и подавления обстреливавших ее территорию грузинских позиций 12 августа 2008 г. Президент Российской Федерации Д.А.Медведев принял решение завершить операцию в связи с достижением ее целей. Безопасность наших миротворческих сил и гражданского населения была восстановлена.

10 августа 2008 г. в связи с нападением грузинских войск на Южную Осетию и раскрытием планов аналогичной акции против Абхазии в зону грузино-абхазского конфликта была введена российская военная группировка, сформированная на базе воздушно-десантных войск России. Основной задачей группировки являлось исключение повторения ситуации, когда российские миротворцы погибли в Цхинвале в результате грузинского нападения 8 августа 2008 г., воспрепятствование переносу военных действий на территорию Абхазии, защита граждан России и других мирных жителей, недопущение гуманитарной катастрофы.

12 августа абхазская сторона предприняла операцию по вытеснению грузинских вооруженных формирований из зоны Кодорского ущелья и установлению над Верхними Кодорами своего контроля. 13 августа ущелье было передано под управление гражданской администрации Гульрипшского района Абхазии.

В результате грузинского нападения в Южной Осетии погибли 64 российских военнослужащих, из них 12 миротворцев, более 323 военнослужащих получили ранения. Жертвы среди мирного населения составили около полутора тысяч человек. Десятки тысяч мирных жителей Южной Осетии были лишены крова, воды и пищи. За четыре дня через российскую границу перешли 35 тысяч беженцев.

25 августа 2008 г. обе палаты Федерального Собрания России единогласно приняли заявления в поддержку независимости

Южной Осетии и Абхазии, рекомендовали исполнительной власти осуществить необходимые процедуры по ее признанию российской стороной в ответ на официальные обращения Цхинвала и Сухума.

26 августа 2008 г. Президент Российской Федерации Д.А.Медведев подписал Указы о признании Российской Федерацией независимости Южной Осетии и Абхазии.

С приходом к власти М.Саакашвили процесс милитаризации Грузии приобрел неадекватные оборонным потребностям страны масштабы и охватил практически все сферы военного строительства.

В 2007 г. численность личного состава грузинской армии превысила 32 тыс. чел., что вдвое больше «оптимальной величины», рекомендованной грузинской стороне специалистами США в 2005 г. В июле 2008 г. численность вооруженных сил Грузии была увеличена до 37 тыс. чел.

По темпам роста военных расходов Грузия занимала первое место в мире. Если в 2002 г. бюджет минобороны составлял 18 млн. долл. США, то в 2007 г. он был фактически реализован в сумме 900 млн. долл. Таким образом, за шесть последних лет военные расходы Грузии возросли в 50 раз. В госбюджете на 2008 г. ассигнования на нужды минобороны Грузии были запланированы на уровне около 780 млн. долл. В июле 2008 г. парламент Грузии утвердил поправки в госбюджет, увеличивающие военные расходы до 997 млн. долл. (7% ВВП или 20% государственных расходов).

В 2005-2008 гг. резко возросли закупки наступательных вооружений. За период с 1 января 2005 г. по 1 января 2008 г. количество находящихся на вооружении грузинской армии танков увеличилось с 98 до 183, боевых бронированных машин

Zniszczenia w Cchinwali.
Budynek administracji prezydenta republiki Południowej Osetii
i rządu republiki Południowej Osetii.
Osetia Południowa. 11 sierpnia 2008 roku.
Foto Wiktor Panow

Разрушения в городе Цхинвали.
Здание администрации президента Республики Южная Осетия
и правительства Республики Южная Осетия
Южная Осетия. 11 августа 2008 года.
Фото Виктора Панова

The devastated city of Tskhinvali.
South Ossetian Presidential Administration
and Government Headquarters. August 11, 2008.
Photo Viktor Panov

(ББМ) - с 83 до 134, артиллерии калибра более 100 мм - с 96 до 238, ударных вертолетов - с 3 до 9, боевых самолетов - с 7 до 9. Подсчет проведен только на основании официальной информации, предоставленной Грузией в рамках ДОВСЕ. Реальность представляется еще более серьезной, учитывая многочисленные сведения о массовых нелегальных поставках Грузии наступательных вооружений.

Многие страны НАТО и ряд других государств последовательно проводили курс на оказание Грузии масштабной военной помощи, причем продукция военного назначения зачастую поставлялась безвозмездно или по сильно заниженным ценам.

По официальным данным, в укреплении вооруженных сил Грузии наиболее активное участие принимали США, Турция, Болгария, Чехия, Украина, Израиль, Великобритания, Венгрия, Латвия, Литва, Эстония, Швеция, Босния и Герцеговина, Польша. Особенно большое количество наступательных вооружений было поставлено в Грузию из Украины в период с февраля по июль 2008 г.

После событий августа 2008 г. США и некоторые другие страны уже заявили, что приступают к массивному перевооружению Грузии.

Министр внутренних дел Грузии В.Мерабишвили заявил, что «война еще не окончена». В том же духе высказался и М.Н.Саакашвили.

Хроническая недоговороспособность грузинского руководства в отношении его обязательств по международным соглашениям в югоосетинском и абхазском урегулировании в полной мере проявлялась и в рамках двусторонних связей Грузии с Россией. Когда в 2005 г. между Москвой и Тбилиси была достигнута принципиальная договоренность о полном выводе до начала

2008 г. российских военных баз с территории Грузии, неотъемлемой частью этой договоренности было обязательство Грузии не размещать в стране каких-либо иностранных военных баз и принять соответствующий закон. Кроме того, указанные договоренности предполагали создание российско-грузинского антитеррористического центра, учитывая, что в прошлом территория Грузии не раз использовалась террористами для подготовки и организации вылазок против Российской Федерации.

Россия четко и досрочно вывела свои базы из Грузии, хотя этому пытались помешать грузинские власти, чинившие препятствия для организации соответствующих работ и устраивавшие неоднократные провокации против занимавшихся выводом баз российских офицеров.

Грузинская же сторона не выполнила ни одного из своих обязательств, взятых ею в рамках упомянутых российско-грузинских договоренностей: закон о неразмещении на территории Грузии каких-либо иностранных военных баз так и не принят, а начавшиеся были контакты по вопросу о создании российско-грузинского антитеррористического центра были прекращены грузинской стороной.

Abkhazia and South Ossetia on their way to independence

In 1810 Abkhazia voluntarily joined the Russian Empire as a self-governing principality, separately from Georgia. Following the wars in the Caucasus in the second half of the 19th century, some indigenous people left Abkhazia and its territory became an attractive ground for Georgia's expansion. Georgia's nationalistic circles intensified their activities to establish control over Abkhazia after the break-up of the Russian Empire. In May 1918, the newly established Georgian Democratic Republic, supported by German troops, occupied and annexed Abkhazia.

On 31 March 1921, following the establishment of the Soviet rule, the Soviet Socialist Republic of Abkhazia was proclaimed. Two months later, the new authorities of Georgia recognized its independence.

The Soviet Socialist Republic of Abkhazia took part in the establishment of the Union of Soviet Socialist Republics as a sovereign state, and its representative signed the Treaty on the Establishment of the USSR in December 1922.

Starting from February 1922 and until February 1931, the SSR of Abkhazia was united with the SSR of Georgia on an equal basis to form a common State and was called "The Treaty-based SSR of Abkhazia". However, in February 1931, by the order of Joseph Stalin and against the will of the Abkhaz people the Treaty-based SSR of Abkhazia was transformed into an autonomous republic and was made part of the Georgian SSR. The encroachment upon the sovereign rights of Abkhazia and its lowered status of an autonomy within Georgia resulted then in a public outrage and a national gathering, which vehemently protested such decision.

From 1937 one of the darkest periods in the contemporary history of Abkhazia started. Lavrentiy Beria initiated a wave of terror and repressions in the Republic in order to annihilate the political and intellectual elite of the Abkhaz people. The policy of intensified Georgianisation was pursued: Georgian script was imposed instead of the Abkhaz writing, original Abkhaz names were changed to Georgian ones, teaching in schools was in the Georgian language, the Abkhaz population was prohibited from calling themselves a people, a purposeful policy of resettlement was pursued with a view to altering the ethnic and demographic composition of the population. During the period from 1937 to 1953, tens of thousands of Georgians were moved from Georgia to Abkhazia, which considerably increased their share in the population of Abkhazia. The Abkhaz people had difficulties with making a career unless they changed their names so that they sounded as Georgian ones.

Developments around Ossetia took place along the same lines. In 1774, the Ossetian people with all their lands voluntarily became subjects of the Russian Empire, and in 1843 an Ossetian district of the Tiflis province (gubernia) was established in the southern part of Ossetia, which formed part of the administrative and territorial system of Russia.

Following the break-up of the Russian Empire in 1917, Georgia's leadership made an attempt to annex the southern part of Ossetia by force, in response to its willingness to stay within Russia. In 1920, it was subjected to an armed aggression accompanied by the most cruel repressions and genocide (approximately 20 thousand people were killed, more than 50 thousand were ousted to the North beyond the Greater Caucasus Range). In Soviet times, Ossetian people were subjected to the same oppressions and discrimination as the Abkhaz people.

Following the establishment of the USSR, South Ossetia was made part of Georgia as the South Ossetian Autonomous Oblast, while

North Ossetia was made part of the Russian Soviet Federative Socialist Republic.

In the period of the Soviet Union's disintegration the then Georgian President Zviad Gamsakhurdia set out to create a unitary national state. Under the slogan "Georgia for Georgians" he declared: "We should deport Ossetians to Russia, we should divide Abkhazian territory, we should abolish Adzharia's autonomy as there should be no autonomies in the territory of Georgia where only the title nation should rule".

On 17 March 1991, South-Ossetians took part in the referendum on the future of the USSR where 98 percent of the population voted in favor of preserving the Union. It should be noted that the Supreme Soviet of the Georgian Soviet Socialist Republic had banned the referendum in the territory of Georgia violating once again the existing legislation. After the collapse of the Soviet Union, the people of South Ossetia almost unanimously voted, in a referendum that took place on 19 January 1992, for the independence of South Ossetia. On 29 May 1992, the Supreme Soviet of the Republic of South Ossetia adopted the Act on State Independence.

On 23 July 1992, the Supreme Soviet of Abkhazia pronounced Abkhazia a sovereign state, a subject of international law. At the same time, the Parliament of Abkhazia invited the leadership of Georgia to start negotiations on establishing equal relations on the basis of a federal agreement.

In response to a refusal by South Ossetia and Abkhazia to submit to Tbilisi's dictate, the Georgian leadership decided to use force to bend them to will.

The hostilities started by the Georgian authorities against South Ossetia killed more than three thousand people in 1990-91, with more than 40 thousand Ossetians fleeing to North Ossetia. Over one

hundred South-Ossetian villages were burned down.

As a result of the war against Abkhazia, started by the Georgian leadership in 1992, more than seven thousand people were killed and 200 to 250 thousand people (predominantly Georgians) (out of 550 thousand people who lived in Abkhazia before the war) became refugees.

After the aggressive wars against Abkhazia and South Ossetia were stopped, at the cost of lives of many Abkhazians and South-Ossetians, Russia has actively facilitated a process to resolve the conflict and establish negotiating mechanisms.

At their meeting on 24 June 1992 in Sochi, the President of Russia Boris N. Yeltsin and President of Georgia Eduard A. Shevardnadze signed an Agreement on the Principles for Resolving the Georgia-South Ossetia Conflict under which a peace-keeping operation in South Ossetia was started on 14 July 1992: the Mixed Peacekeeping Forces (MPF) in the Zone of Conflict between Georgia and Ossetia comprised of the Russian, Georgian and Ossetian battalions entered the conflict zone. The Sochi Agreement also set up a Mixed Control Commission for Georgian-Ossetian Conflict Resolution (MCC). The OSCE began its participation in the MCC as an observer.

Attempting to resolve the problem by military means, in June-August 2004 the Georgian side used force against South Ossetia in gross violation of the aforementioned Agreement.

On 5 November 2004, a meeting was held in Sochi with Russian mediation between the Prime-Minister of Georgia Zurab Zhvania and the President of South Ossetia Eduard Kokoity. As an outcome of the meeting, a statement was signed which, in particular, anchored a cease-fire and contained an obligation to withdraw all illegal armed formations from the conflict zone.

Eduard Kokoity agreed with the three-stage conflict resolution plan initiated by Zurab Zhvania and presented by the Georgian leadership in the autumn of 2004 at the 59 UN GA session, thus demonstrating openness to a negotiated settlement of the problem, including the status issues. However, after Zurab Zhvania was killed in mysterious circumstances early in 2005, Mikheil N. Saakashvili abandoned the three-stage plan that opened the road to a Georgia-South Ossetia Agreement.

On 12 December 2005, the President of South Ossetia Eduard Kokoity made another attempt to reach a compromise. He presented to Mikheil N. Saakashvili and the OSCE a proposal that they start, jointly with the Georgian side within the framework of the MCC, working out a single program of actions to resolve the conflict. Georgia's Prime-Minister Zurab Nogaideli positively responded to this initiative, and a relevant accord was reflected in MCC documents signed by Georgy Khaindrava, State Minister for Conflict Resolution. This approach was supported by the OSCE, whose representatives also favored the signing of a document on the non-use of force by Tbilisi and Tskhinval.

However, the Georgian side again radically changed its position. Georgy Khaindrava was dismissed while the new State Minister for Conflict Resolution Merab Antadze refused to continue working on a joint program at the MCC meeting held in Moscow on 17-18 August 2006, stating that a settlement should be based on the unilateral approaches offered by the Georgian leadership. Thus, the negotiation process was deadlocked by the Georgian side which subsequently withdrew totally from the work in the MCC.

On 12 November 2006, South Ossetia held another independence referendum and elections of the Republic's president (Eduard Kokoity was reelected by an overwhelming majority of votes). At the same time, in some Georgian villages of South Ossetia Tbilisi organized provocative "alternative elections" and a "referendum", on the basis of which a puppet authority headed by Dmitry Sanakoev were formed.

Starting from the end of June 2007, Georgia intensified its efforts to build up its presence in the conflict zone and around it.

On 7 August 2007, the Georgian side accused Russia of violating Georgia's airspace and firing an air-to-ground missile in the area of the Georgian radar situated in the Georgia-Ossetia conflict zone and staged a noisy anti-Russian campaign in the international arena.

The Ministry of Foreign Affairs of Russia and the Russian Air Force General Headquarters refuted the accusation. Russian experts who visited Tbilisi on 16-17 August 2007 concluded that what was involved was a blunt anti-Russia provocation. The so-called "material evidence" presented to our experts turned out to be parts of different missiles. The Georgian side refused to continue a joint investigation.

On 4 March 2008, the Parliament of South Ossetia addressed the UN Secretary-General, the President of Russia, as well as the EU and CIS heads of States with a request to recognize the Republic's independence.

The situation around the settlement of the Georgian-Abkhazian conflict followed a similar scenario. On 14 May 1994, the Agreement on the Ceasefire and Separation of Forces was signed in Moscow between the Georgian and Abkhaz sides with Russian mediation. Starting from June 1994, the CIS Collective Peacekeeping Forces (CIS CPF) were deployed in the conflict zone on the basis of this document and the subsequent decision of the Council of the CIS Heads of States. The UN Security Council established the UN Observer Mission in Georgia (UNOMIG).

In 1994, the Group of Friends of the UN Secretary-General for Georgia (GFG) with the participation of Russia, United Kingdom, Germany, France and the USA was established. Russia also received the status of facilitator in the UN SC resolution.

On 19 January 1996, the Council of the CIS Heads of States adopted a decision on Measures for the Settlement of the Conflict in Abkhazia, Georgia, that imposed restrictions regarding official trade and economic, financial, transport and other operations with Abkhazia.

On 6-7 March 2003, a meeting was held in Sochi between Vladimir V. Putin, President of Russia, and Eduard A. Shevarnadze, President of Georgia, with the participation of the Abkhaz side. It was decided to set up three working groups with the participation of Russia, Georgia and Abkhazia: 1) on the return of refugees and internally displaced persons (IDPs) to the Gali region; 2) on the renewal of direct Sochi-Sukhum-Tbilisi railway communication; 3) on upgrading of the Inguri hydroelectric facilities.

Yet the on-going work on these tracks was disrupted after Mikheil N. Saakashvili came to power in Georgia.

In 2004-2005, Georgian coast-guard boats seized or shot at Turkish freight vessels *en route* to Abkhazia on several occasions. In that context, Sukhum suspended its participation in the negotiations process.

On 18 June 2006, the Georgian parliament adopted a statement that the activities of peacekeepers in Abkhazia and South Ossetia presented one of the main obstacles for a peaceful settlement of the conflict. In that context, the Georgian government was tasked to begin the termination of peacekeeping operations in Abkhazia and South Ossetia, to suspend relevant international treaties and the activities of agencies, as well as immediately withdraw the CIS CPF contingents from Georgia and replace them with international police forces.

In July 2006, the situation in the upper Kodori valley deteriorated, where in contravention of the 1994 Moscow Agreement police and military units of Georgia were deployed. The government of Georgia

announced the launch of a police operation in the Kodori valley to "restore the constitutional order".

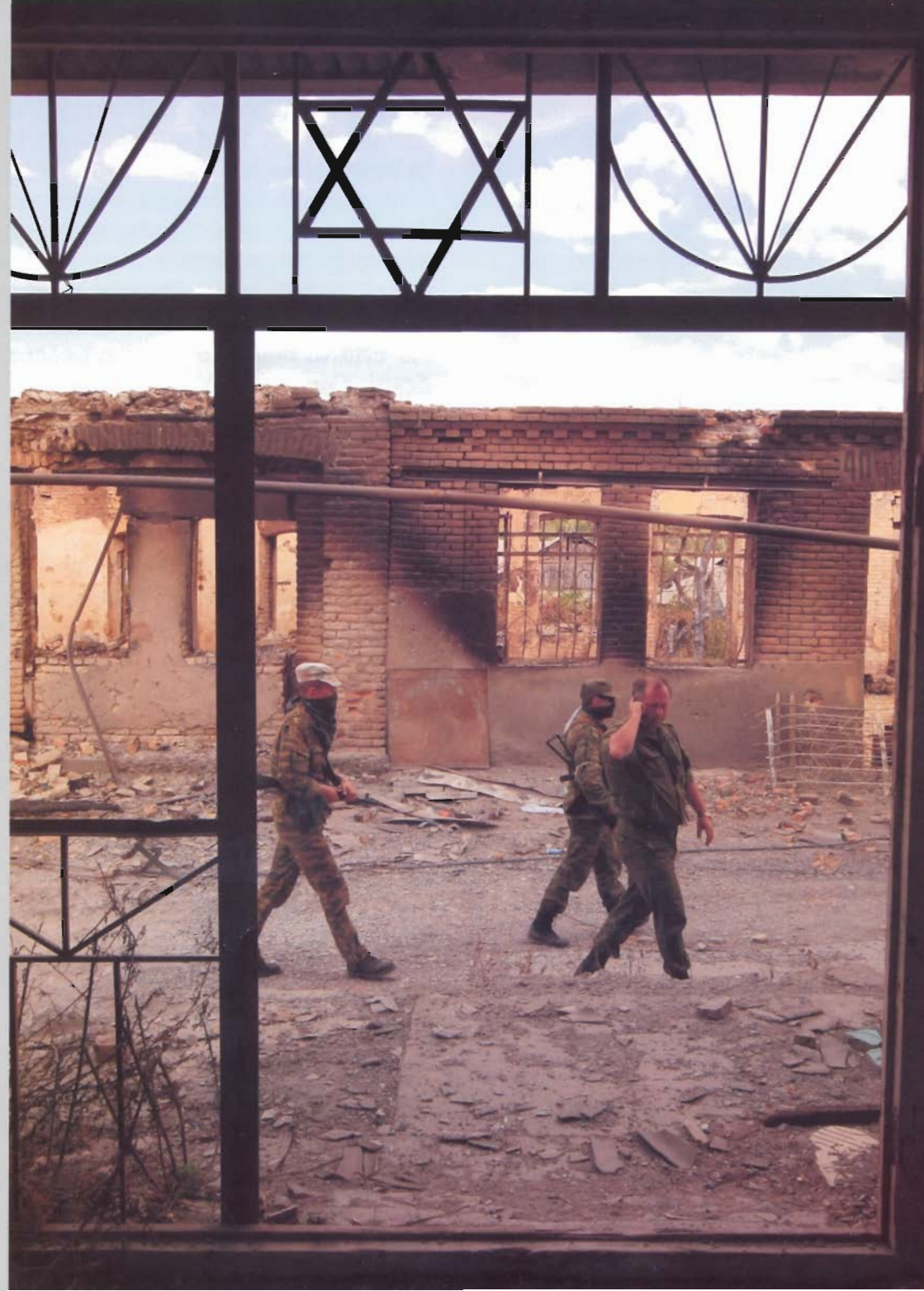
On 13 April 2007, the UN Security Council adopted resolution 1752 that stressed the stabilizing role of the CIS peacekeeping force, called on the Georgian side to bring the situation in the upper Kodori valley in line with the 1994 Moscow Agreement, as well as to finalize without delay the document between Tbilisi and Sukhumi on the non-use of violence and on the return of refugees and IDPs.

Having ignored the provisions of the UN SC resolution 1752, the Georgian side continued to build up its army and police presence in the upper Kodori valley, increasing its strength to 2,500 by August 2008.

Between August 2007 and March 2008, UNOMIG military observers registered 26 flights of UAVs over the territory of Abkhazia, conducting reconnaissance in violation of the 1994 Moscow Agreement and the United Nations Security Council resolutions. Thus, the Georgian side blocked the negotiation process and made it impossible to agree on the terms of ensuring security and normal social and economic development of Abkhazia and addressing the most pressing problems facing its population.

In that context, on 6 March 2008, the Ministry of Foreign Affairs of Russia sent an official note to the CIS Executive Committee that, in view of the changed situation, Russia considered itself to be no longer bound by the provisions of the Decision of the CIS Council of the Heads of States on Measures for the Settlement of the Conflict in Abkhazia, Georgia, of 19 January 1996 banning official trade and economic, financial, transport, and other operations with Abkhazia. By the way, the Group of Friends of the Secretary-General for Georgia had repeatedly recommended to lift economic sanctions against Abkhazia. The UN SC supported this recommendation in its resolution 1781 of 15 October 2007.

On 16 April 2008, Vladimir V. Putin requested the Government of the

Zburzony kwartał żydowski.
Cchinwali. 16 sierpnia 2008 roku.
Foto Michał Fomiczew

Разрушенный еврейский квартал.
Цхинвали. 16 августа 2008 года.
Фото Михаила Фомичева

Tskhinvali's devastated Jewish Quarter.
August 16, 2008.
Photo Mikhail Fomichev

Russian Federation, federal executive bodies and executive bodies of the constituent entities of the Russian Federation to ensure comprehensive protection of the rights, freedoms and legitimate interests of citizens of the Russian Federation, residing in Abkhazia and South Ossetia. To this end, cooperation was pursued with de-facto authorities of Abkhazia and South Ossetia, including in trade and economic and social spheres, as well as science and technology, information, culture and education.

Due to constant provocations on the part of Georgia, its destabilizing activities, as well as escalation of tension in the area of the Georgian-Abkhaz conflict, on 29 April 2008 the Russian side decided to strengthen the CIS Collective Peacekeeping Forces within the limits set forth in the Decision of the CIS Council of Heads of States of 22 August 1994.

In the course of his interviews with Mikheil N. Saakashvili on 6 June 2008 in Saint-Petersburg and on 6 July 2008 in Astana, President Dmitry Medvedev called on Georgia to sign an agreement on the non-use of force and security safeguards with Abkhazia and South Ossetia and to conclude an arrangement on the withdrawal of Georgian troops and police forces from upper Kodori valley and de-escalation of the situation there.

The night of 7-8 August 2008 marked the culmination of the provocation policy on the part of Tbilisi. The Georgian side unleashed military actions against South Ossetia using heavy armament and military equipment (aviation, tanks, howitzers, multiple rocket launchers) despite the assurances on the non-use of force made by Mikheil N. Saakashvili a few hours earlier. The headquarters of the Mixed Peacekeeping Forces (MPF) was heavily attacked, the fire was aimed at the JPKF observation posts, living quarters, graveyards, and cultural monuments. The shells also hit the OSCE office with the Organization's observers. On 8 August, in the day time, the Georgian troops entered Tskhinval. The Georgian military personnel from the JPKF who had abandoned their positions

before the attack on Tskhinval joined in the actions of the Georgian army and opened fire on their comrades-in-arms from the peacekeeping contingent.

In order to repel the Georgian attack and to comply with the commitments of Russia under the 1992 Agreement and use the right of self-defense, in accordance with Article 51 of the UN Charter, the units of the armed forces of the Russian Federation entered South Ossetia to help the Russian peacekeepers. After the liberation of South Ossetia and suppression of Georgian positions which were bombing its territory on 12 August 2008, Dmitry Medvedev, President of the Russian Federation, decided to conclude the operation since it has achieved its objectives. The security of our peacekeeping forces and civil population was restored.

On 10 August 2008, in the context of the attack of Georgian military forces on South Ossetia and exposure of plans for a similar operation against Abkhazia, a Russian military force was sent to the Georgian-Abkhaz conflict zone. The main task of the Force was to exclude a repetition of the situation, when Russian peacekeepers were killed in Tskhinval as a result of the Georgian attack on 8 August 2008, prevent the expansion of military operations to the Abkhaz territory, protect Russian citizens and other civilians, and to prevent a humanitarian disaster.

On 12 August, the Abkhaz side started an operation to force the Georgian armed formations from the Kodori valley and establish its control over the upper Kodori valley. On 13 August, the Valley was transferred under the responsibility of the civil administration of the Gulripsh district of Abkhazia.

64 Russian military personnel were killed as a result of the Georgian attack on South Ossetia, including 12 peacekeepers, and more than 323 were wounded. Civilians comprised about 1,500 victims. Tens of thousands of South Ossetian civilians lost their homes, were deprived of water and food. Within four days 35 thousand refugees

crossed the Russian border.

On 25 August 2008, both Chambers of the Russian Federal Assembly unanimously adopted their statements in support of independence of South Ossetia and Abkhazia, recommended the executive branch to implement all procedures necessary for its recognition by the Russian side in response to the official request of Tskhinval and Sukhum.

On 26 August 2008, Dmitry Medvedev, President of the Russian Federation, signed Decrees on the recognition of independence of South Ossetia and Abkhazia by the Russian Federation.

When Mikheil N. Saakashvili came to power, militarization in Georgia reached a scale that exceeded the defense needs of the country and covered almost every sphere of the military development.

In 2007, the military personnel of the Georgian army exceeded 32,000 which is twice as much as the “optimal number” recommended to Georgia by US experts in 2005. In July 2008, the Armed Forces of Georgia reached 37,000.

Georgia is the world’s leader in terms of growth of military expenditures. While in 2002, its defense budget was 18 million US dollars, in 2007 it actually reached 900 million US dollars. Thus, over the last six years Georgia’s military expenditures increased fifty-fold. The state budget for 2008 earmarked about 780 million US dollars for the needs of the Georgian Defense Ministry. In July 2008, the Georgia’s Parliament approved amendments to the state budget that increased military expenditures to 997 million US dollars (7 percent of the GDP or 20 percent of the state expenditures).

The acquisition of offensive weapons sharply increased in 2005-2008. From 1 January 2005 through 1 January 2008, the number of tanks in the Georgian army increased from 98 to 183, armored

combat vehicles (ACV) - from 83 to 134, artillery pieces with a caliber over 100 mm - from 96 to 238, combat helicopters - from 3 to 9, combat aircraft - from 7 to 9. This estimate is made only on the basis of official data provided by Georgia in the framework of the CFE Treaty. The real picture is even more serious taking into account the extensive information on wide-scale illegal shipments of offensive weapons to Georgia.

Many NATO countries and several other states have consistently provided large-scale military assistance to Georgia, with the military equipment supplied free of charge or at a low price. According to official data, the USA, Turkey, Bulgaria, the Czech Republic, Ukraine, Israel, Great Britain, Hungary, Latvia, Lithuania, Estonia, Sweden, Bosnia and Herzegovina and Poland took the most active part in strengthening Georgian armed forces. An exceptionally large amount of offensive armaments was supplied to Georgia from Ukraine between February and July 2008.

After the events of August 2008, the USA and some other countries have declared that they are about to start re-arming Georgia on a large scale.

The Georgian Defense Minister Vano Merabishvili said that “the war is not over”. Mikheil N. Saakashvili’s statements have been in the same vein.

The chronic inability of the Georgian leadership to meet their obligations under international agreements on the settlement in South Ossetia and Abkhazia has been fully demonstrated in the Georgian-Russian bilateral relations. When in 2005 Moscow and Tbilisi reached a principle agreement to completely withdraw all Russian military bases from Georgia before 2008, the essential part of this agreement was Georgia’s obligation not to deploy any foreign military bases within the country, as well as to adopt an appropriate law. Moreover, these agreements were to establish a Russian-

Georgian anti-terrorist center, since in the past the territory of Georgia had frequently been used by terrorists to stage up and launch raids against the Russian Federation.

Russia has accurately and ahead of schedule withdrawn its military bases from Georgia, despite the fact that Georgian authorities tried to disrupt this process by creating obstacles for relevant work and organized repeated provocations against the Russian military officers engaged in the withdrawal.

The Georgian side has not implemented any obligation in the framework of the mentioned Russian-Georgian agreements: the law on non-deployment of any foreign military bases on the Georgian territory has never been adopted and the initial contacts on establishing the Russian-Georgian antiterrorist centre have been terminated by the Georgian side.

Zniszczona baza rosyjskich sił pokojowych.
Cchinwali. 16 sierpnia 2008 roku.
Foto Michaił Fomiczew

Уничтоженная база российских миротворцев.
Цхинвали. 16 августа 2008 года.
Фото Михаила Фомичева

The devastated base of Russian peacekeepers.
Tskhinvali. August 16, 2008.
Photo Mikhail Fomichev

Брошюра подготовлена Посольством Российской Федерации в Польше при содействии регионального представительства Российского агентства международной информации РИА Новости в Варшаве

RIANOVOSTI

RUSSIAN NEWS & INFORMATION AGENCY

Broszura została przygotowana przez Ambasadę Federacji Rosyjskiej w Polsce we współpracy z regionalnym przedstawicielstwem Rosyjskiej Agencji Informacji Międzynarodowej RIA Novosti w Warszawie

Дизайн, верстка
Projekt, skład: Artgraf, tel. 0 22 783 83 75, e-mail: artgraf@post.pl

Типография
Druk: Bi-Art, tel. 0 22 723 77 67, e-mail: bi-art@post.pl